

С.І. Кузнецов

**РОЛЬ АБОРИГЕННИХ РОСЛИН ПРИРОДНОЇ ДЕНДРОФЛОРИ ПОЛІССЯ ТА ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ
В САДОВО-ПАРКОВОМУ ЛАНДШАФТІ***Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка НАН України***Ключові слова:** *флора, ландшафт, рослина, інтродукція*

В садово-парковому ландшафті головним композиційним елементом була і залишається рослинність. Інтродуквана дендрофлора в Україні за своїм таксономічним складом в теперішній час перевищує аборигенну в 5-6 раз, але аборигенні представники Magnoliophyta були і залишаються паркоутворюючими рослинами наших парків, лісопарків, зелених зон. Багато рослин з природної флори України декоративні, економічні при вирощуванні, а головне – формують регіональний вигляд культурного ландшафту. Роль їх з кожним роком підвищується. В своїх роботах на цей аспект використання аборигенних рослин дендрофлори України звертали увагу Н.С.Антонюк, Р.М.Бородіна, В.Н.Стопкань, Л.С.Скворцова, 1977; Н.Д.Успенська, 1984; В.І.Мешкова, І.І.Сікура, С.І.Кузнецов, 1990; Н.Д.Успенська, Ю.О.Клименко, С.І.Кузнецов, І.О.Давиденко, 1991; В.М.Черняк, 2004; В.В.Немерцалов, 2008.

Для того, щоб осмислити роль аборигенних деревних рослин в процесі садово-паркового будівництва необхідно хоча би стисло розглянути як йшов процес формування садів і парків в Україні. Сучасні сади і парки розпочинались в монастирських садах. Потім вони вийшли за їх межі, оточили княжі хорони, житла городян, селянські хати. В подальшому вони віддали дань регулярному стилю і знайшли найбільш яскраве своє відображення в ландшафтних парках, які, до речі, базувалися в основному на природних лісах і масивах (кінець XVII - середина XIX століття). Безумовно, що головними породами в паркобудівництві були і залишаються з аборигенних шпилькових сосна звичайна, а з листяних – дуб черешчатий та його супутники.

З хвойних головними породами для формування паркових ландшафтів є інтродуценти. Сосна звичайна, хоча і використовується при створенні парків, але поступається за багатьма параметрами багатьом хвойним екзотам. Інше положення з листяними породами, тут величезне значення належить дівровам. Вони як корінний тип насаджень Лісо-stepу України, одна з основних рослинних формацій лісів України, визначають створення насаджень садово-паркового ландшафту за образом відповідних рослинних асоціацій. Безумовно, що велику роль як паркоутворюючі породи відіграють і супутники дуба: клен гостролистий, липа серцевидна, ясен звичайний. При цьому слід відмітити, що клен гостролистий може відігравати і негативну роль, витискуючи шпилькові і, таким чином, поступово трансформувати ландшафтний парковий тип у лісопарковий. Коли розпочинається деградація парків, випадають і аборигенні види, в першу чергу, дуб, в той час як усі його супутники, особливо ясен, більш стійкі. Ландшафтне рішення з формування паркових дібров залежить від категорії об'єкта зеленого будівництва, від площі відведеної під дібровні насадження, від умов місцезростання (Успенська, 1984).

При використанні рослин природної флори України можливі 3 варіанта організації експозицій. Перший - полівидовий. Створюється експозиція за фітоценотичним принципом, тобто флористичні групи, які відображають картину рослинного покриву з максимальним наближенням до того, що ми спостерігаємо безпосередньо в природі. Другий – моновидовий. При цьому підбираються рослини, які утворюють в природних умовах лісові насадження. Третій – змішаний (композиція з першого та другого варіанту).

Таким чином вважаємо, що рослини природної флори України повинні знайти саме широке використання не тільки в ботанічних садах і дендропарках, але і в міському зеленому будівництві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк Н.С., Бородіна Р.М., Стопкань В.Н., Скворцова Л.С. Декоративні рослини природної флори України. - К.: Наукова думка, 1977.- 221 с.
2. Мешкова В.И., Сікура И.И., Кузнецов С.И. Рекомендации по принципам формирования экспозиций природной флоры в ботанических садах и парках. - К. Б./н - 21 с.
3. Немерцалов В.В. Дендрофлора міста Одеси (Формування, сучасний стан, перспективи оптимізації): Автореф. дис. ... канд. біол. наук. - К. Б./н - 21 с.
4. Успенская Н. Украинский сад. Основные тенденции развития // Folia dendrologica 11/84, Braticlava - С.405-417.
5. Успенская Н.Д., Клименко Ю.А., Кузнецов С.И., Давиденко И.А. Формирование зеленых насаждений при памятниках Древней Руси. - К.: Наук. думка, 1991. - 112 с.
6. Черняк В. Культивована дендрофлора Волино-Поділля, перспективи її використання та збагачення. Розділ 6. Природна дендрофлора Волино-Поділля як джерело для створення культурфітоценозів. - Тернопіль: ТНПУ, 2004.- С.164-165.

Надійшла 20.03.2008р.